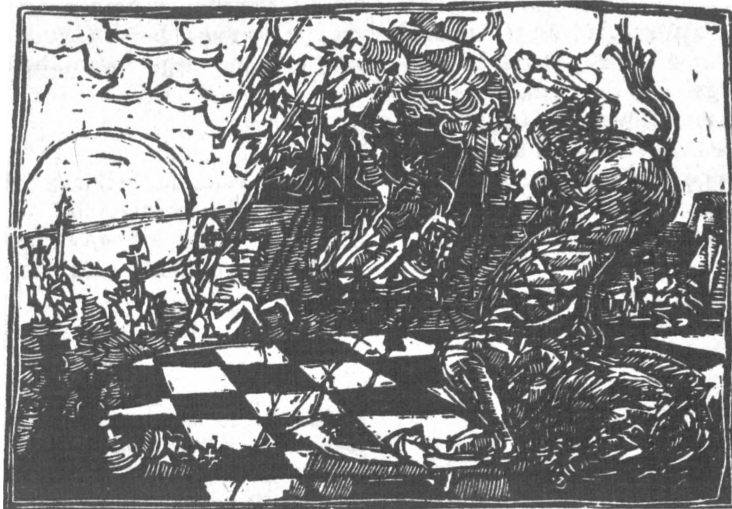

Ki tartsa el a könyvtárakat?

A kérdésre a válasz roppant egyszerűnek tűnik: a könyvtárakat tartásuk el a fenntartók, tehát az illetékes önkormányzatok, intézmények, iskolák (az elemitől az egyetemig), társadalmi szerveződések, vállalatok; azok, amelyek szükségesnek tartották könyvtár alapítását és működtetését, lakosaik, alkalmazottaik, tanulóik, tagjaik, dolgozóik számára. Csak hogy a jelen viszonyok közepette nem könnyű dolog megállapítani, kihez is tartozik valójában egy-egy könyvtár.

Vegyük például a megyei könyvtárakat. A megyei könyvtárakat – állami segítséggel – a megyei tanácsok alapították, azzal a céllal, hogy a megye lakóhelyi könyvtári hálózatát irányítsák, módszertanilag gondozzák, s a megye és a megyeszékhely lakosainak könyvtári szolgáltatásokat nyújtsanak. A megyei könyvtárak működését – ide értve az épületfenntartást, utaztatást, a szükséges eszközök beszerzését stb. – és a szolgáltatások anyagi fedezetét a megyei tanács költségvetése állta. Ma már azonban nincs pénzügyileg „jól eleresztett”

megyei tanács, amelyik, ha kellett, megcsapolta a központi állami kasszáját. Most szegény megyei önkormányzatok vannak, amelyeket gondolkodásra készítet a pénztelenség. A hírek szerint – ezek nem rémhírek – már néhány megyei vezetés nem titkolja a szándékát, hogy a megyei könyvtárakat és vele együtt a többi megyei intézményt (színház, múzeum, művelődési otthon, levéltár, pedagógiai intézet) arra utasítja: vagy szüntesse meg a megyeszékhely lakosságának nyújtott szolgáltatásait, vagy tisztes összeget állapítson meg ezekért. Tessék elképzelni, mit eredményezne e terv valóra váltása a könyvtárak tekintetében. Számításaim szerint kilenc olyan megye van (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Heves, Nógrád, Pest, Tolna, Vas, Veszprém), ahol a megyeszékhelynek nincs városi könyvtára, ezt a feladatot idáig a megyei könyvtár látta el. E városokban tehát a megyei könyvtárak vagy lehúzzák a rollót a megyeszékhely lakosai előtt, s csak a megye többi településének intézményeit, lakosait szolgálják, vagy borsos áron mérlik

az eddig alapszolgáltatásoknak nevezett szolgáltatásokat (helyben olvasás, kölcsönzés, tájékoztatás). Ez ugye abszurdum?

Márpedig a városi önkormányzatot se ejtették a feje lágyára: egy garast se szánnak a megyei intézmények – a mi esetünkben a könyvtárak – működési költségeire. Hiszen az önkormányzati törvény egyértelműen intézkedik: a megyei intézmények (megyei könyvtárak) fenntartása a megyei önkormányzat feladata. A törvény az törvény. Mit számít az, hogy a megyei könyvtárak többségének szolgáltatásait túlnyomóan a székhelyváros polgárai veszik igénybe?

Szaknyelven ez azt jelenti: patt. Egy másik sportágból – ökölvívás – vett hasonlattal olyan ez, mintha a két összeeresztett izompacsirta, ahelyett, hogy egymást püfölné, kiszáll a ringből és közös erővel szép módszeresen egyenként padlóra küldi a nézőközönséget. A két szomszédvár – megye és székhelyváros – vitájának a kultúrára, szórakozásra, tájékozódásra vágyó lakosság látja kárát. Jó lenne mielőbb rendet tenni a fejekben, különben tényleg elszabadul a pokol.

Azt se lehet tudni, mi lesz a privatizáció alá eső nagyvállalatok könyvtáraival. Kicsiny hazánkban – bizonyos megalomániás elképzelések alapján – létrehoztak jónéhány agyrémszerűen felduzzasztott óriás céget. Ezeknek nagy többsége mára tökéletesen csődbe jutott, milliárdokkal tartoznak az adóhatóságnak, a társadalombiztosításnak, a vámhivatalnak, a bankoknak és még a Jóisten tudja, kinek. Most tehát nincs más lehetőség, el kell adni, hátha az árából legalább valamennyit törleszteni lehet a hitelezőknek. Persze a tőke – főleg, ha külföldi – nem hülye, nem kell neki a nagyvállalat, annál inkább a túlkelt, túlsütött kalácsból egy-egy mazsola, azaz egy-egy életképesse tehető tagvállalat. Igen ám, de a mamutcég mamutvezetősége az évek folyamán összegyűjtött egy, a céghez illően nagy műszaki könyvtárat, felállított egy központi dokumentációt. Mi lesz ezzel a hallatlanul nagy értéket képviselő könyvanyaggal, dokumentációval? Nem lenne szabad szétverni, mint 45-ben a főúri, kolostori könyvtárakat, mert aztán néhány év múlva sirathatjuk, micsoda értékek mentek tönkre a nagy demokratikus felfordulásban.

Mi lesz a kiadói könyvtárakkal? Most olvasom az *Élet és Irodalomban*, hogy például a Szépirodalmi Könyvkiadónak hatvanezer kötetes könyvtára van. Elborzasztó szám, mint ahogy elborzasztó a vízfejje duzzasztott kiadó

maga is. Nyilvánvalóan ennek a hatvanezer kötetnek tekintélyes része nem képvisel különösebb értéket, automatikusan duzzadt ilyen elrémisztő nagyra, volt státusz könyvtárosokra, volt pénz beszerzésre, nosza építsünk Felhőkakukkvárat a mi kis kreclinkben is, hiszen ez az általános módi. De ez a könyvtár, ha leválasztjuk róla a kordivat diktálta selejtet, elképesztő értéket képvisel. Olyan műveket, elvetélt alkotásokat, variációkat tartalmaz, amelyek másutt fel nem lelhetők. És mi lesz a felszámolás alatt lévő Pallas dokumentációval, mi lesz az Európa csodálatos könyvtárával? Ügyelni kellene ezekre, míg valami jóvátehetetlen nem történik.

Őszintén szólva, engem a szakszervezeti könyvtárak sorsa is aggaszt. Nagyon jól tudom, hogy olyan pártállami kreációk mint a Szakszervezetek Megyei Tanácsa (SZMT, 19 egyvégtében) vagy a szakszervezeti központok Budapesten székelő könyvtárai teljesen anakronisztikusak, és egyszerűen nincs rájuk szükség. De roppant sajnálnám azt az elképesztően sok energiát, amit csupa szív könyvtárosok ezeknek a könyvtáraknak a létrehozásába fektettek, beszerezték a többnyire jól válogatott állományt, veritékes munkával katalógusokat építettek stb. Mi lesz ezekkel?

Már szóba került a kastélyok, kolostorok, nagypolgári lakások könyvtárainak 1945-ös pusztulása. Akkor azonban a könyvtáriügyi illetékesek még a huszonnegyedik óra előtt észbe kaptak, és központi helyre begyűjtötték a még menthető értékeket. Az Országos Könyvtári Központ áldozatkész munkatársai bejárták az egész országot, és összeszedték a pótolhatatlan könyveket. Tán most is valami ilyesmit kéne cselekedni. A hajdanvolt értékmentőket (*Wix Györgyné, Borsa Gedeon, Dörnyei Sándor*) jó lenne megkérdezni, hogy is csinálták.

*

A *Perszonáliához* kell még néhány szót hozzáfűznöm. Az ott szereplő *Trombitás Ildikót* a hazai könyvtárosok *Duffek Ildikó*ként ismerik inkább. Gratulálunk neki, büszkék lehetünk rá.

Bereczky László

A cikkek és ismertetések szerzőik véleményét tükrözik, és nem képviselik szükségszerűen a szerkesztőség álláspontját. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.